

Nr 677

Av herr Holmberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 43, angående kommunal skatteutjämning, m. m.

(Lika lydande med motion nr 803 i Andra kammaren)

Vid upprepade tillfällen har högerpartiet i riksdagsarbetet hävdat att en översyn bör göras beträffande fördelningen av arbetsuppgifter och kostnader mellan staten å den ena sidan och kommunerna, primärkommuner och landsting å den andra. Vidare har vi framhållit vikten av att de stora kostnadsvariationerna för samma arbetsuppgifter i olika kommuner utjämnas.

Vi skulle alltså i första hand ha velat undersöka vad en uppgifts- och kostnadsfördelning kunnat leda till, för att därefter diskutera skatteutjämning kommunerna emellan. Vi är nämligen av den uppfattningen att en ordning som innebär att staten beslutar om åtgärder, som sedan överlämnas för kommunal verkställighet, och där kommunernas inflytande över utformningen är intet eller ringa i princip är att betrakta som statlig verksamhet, varför kostnaderna för densamma i huvudsak bör bäras av staten.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 43 till årets riksdag framföres genomgripande förslag till åtgärder för en kommunal skatteutjämning. Även om de för oss angelägna frågorna i de kommunala sammanhangen sålunda kommit i annan ordning än den av oss önskade, ansluter vi oss i huvudsak till propositionens förslag.

Propositionen tillgodoser våra tidigare yrkanden på en rad punkter. Av oss framförda önskemål om en sådan fördelning av folkpensionskostnaderna, att staten övertar hela kostnaden för pensionerna under det att kommunerna övertar hela kostnaden för de kommunala bostadstilläggen, har hörsammats. Slopandet av ett flertal statsbidrag av speciell karaktär och överförandet härav till det skatteutjämnande systemet är helt i linje med våra tidigare uttryckta önskemål om förenkling av statsbidragsgivningen till kommunerna.

Beträffande statsbidraget till skolskjutsar och inackordering återkommer vi emellertid nedan.

Det skatteutjämningsystem som nu föreslås har också förtjänsten av att vara enkelt uppbyggt. Denna förtjänst motverkas emellertid i viss utsträckning av att orättvisor i praktiken kan uppstå genom den långt drivna schabloniseringen.

Vidare är det mindre tillfredsställande att det icke varit möjligt att finna en metod som kan täcka alla förekommande fall. Man har tvingats tillgripa insättandet av extra bidrag. En sådan extra bidragsgivning skall emellertid enligt propositionen endast förekomma i rena undantagsfall. Vi understryker vikten av att dessa bidrag prövas förutsättningslöst från fall till fall.

Vissa kommuner kommer särskilt hårt att drabbas av indragningen av statsbidraget för skolskjutsar och inackordering. Dessa kommuner skulle med tillämpning av § 16 åtminstone under en övergångsperiod på fem år kunna få ett successivt avtrappat bidrag enligt normer som först kan utarbetas sedan det varit möjligt att i praktiken bedöma hur övriga i denna proposition föreslagna bestämmelser verkar för den enskilda kommunen. Kostnaderna härför blir obetydliga och torde falla inom felmarginalen.

Beträffande skatteutjämnings metodik kan vi helt ansluta oss till förslaget i vad det gäller tillskjutet skatteunderlag och därvid föreslagna regler. I likhet med ledamoten av skatteutjämningskommittén, C.-W. Lothigius, vill vi emellertid framhålla att, även om det för närvarande kan anses riktigt att låta medelskattekraften vara normerande för storleken av skatteunderlagstillskottet, en omprövning av normerna för bidragsgivning kan bli nödvändig i framtiden.

Vi finner det knappast skäligt att fastställa en norm som för framtiden läser bidragsgivningen vid medelskattekraften. Systemet innebär att ju mer antalet skattekrönar i landets kommuner stiger och ju större varje enskild kommuns förmåga blir att själv klara sina utgifter, desto större ekonomiska insatser kommer att krävas av staten. Lika väl som det i nuvarande situation är angeläget att underlätta för kommunerna, särskilt sådana med svag skattekraft, att hålla en skäligen kommunal standard, lika otillfredsställande är det att i en situation, där kommunernas skattekraft ligger på en väsentligt högre nivå än för närvarande, låta statens tillskott till kommunerna få en så pass dominerande betydelse att den kommunala självstyrelsen påverkas.

Mot den bakgrunden är det motiverat att den skattekraftsnivå som skall vara normerande för fastställande av skattekraftsbristen efter vissa övergångsår bestämmas till ett lägre tal än den genomsnittliga skattekraften i riket för året. Det vore därför av värde om riksdagen uttalade att en bindning för framtiden av skatteunderlagstillskotten till den aktuella genomsnittliga skattekraften icke bör ske utan möjligheter bör stå öppna att vid lämplig tidpunkt påbörja en successiv anpassning av tillskotten efter vad som kan anses skäligt med hänsyn till framtida omständigheter.

Beträffande skattekraftsgränserna föreslås i propositionen höjningar i förhållande till kommittéförslaget, vilket sammanhänger med den ändrade fördelningen mellan bidrag enligt brist på skattekraft och bidrag enligt hög utdebitering, vilken ändring vi biträder. Emellertid förutsätter vi även att skattekraftsgränserna blir föremål för omprövning samtidigt med och med

samma motivering som ovan anförts beträffande låsningen till medelskattkraften.

I detta sammanhang vill vi beträffande den speciella garantien i § 8 beträffande landstingen anför följande: Denna garanti utgör ett undantag från principen att bidrag skall utgå enligt generella grunder, då den konserverar en beräkning som hänför sig till 1957 och 1961 års ortsavdragsreformer. Det är enligt vår uppfattning önskvärt att finna praktiska möjligheter att snarast renodla det nya systemet och eliminera undantagen. Vi föreslår att de bidrag som utgår enligt denna garantibestämmelse avtrappas med 1/5 varje år under en femårsperiod.

Beträffande bidraget vid hög utdebitering finnes anledning till stor tveksamhet. De i propositionen angivna reglerna är visserligen bättre än de av skatteutjämningskommittén föreslagna, men det bör påpekas att ett bidrag av denna typ i vissa fall kan påverka kommunerna att höja utdebiteringen utöver vad som från kommunal synpunkt eljest objektivt finnes nödvändigt. Det är otillfredsställande om de föreslagna reglerna skall stimulera till högre utdebitering än nödvändigt. I enlighet med statskontoret anser vi att bidrag på grund av hög utdebitering ej bör utlösas förrän den totala utdebiteringen överstiger medelutdebiteringen med visst belopp.

Statskontoret anger »åtminstone en krona» som tänkbar storlek av denna buffert. Efter detta remissyttrande till kommittén har i propositionen föreslagits en glidande procentskala, som delvis tillgodoser dessa önskemål. Vi föreslår därför som buffert endast det belopp mellan 1 öre och 50 öre som gör att utdebiteringsgränsen kan sättas till jämn femtioöring i förhållande till den framräknade medelutdebiteringen. Statens kostnader kommer härigenom att minska med ca 35 miljoner kronor. I övergångsbestämmelserna föreslår vi att utdebiteringsgränsen för beräkningsåret 1965 skall utgöra 17 kronor.

Beträffande begränsningen av skatteunderlagstillskott till kommuner, som trots brist på skattekraft har låg utdebitering, delar vi också den uppfattning som framförts i skatteutjämningskommittén av herr Lothigius. En sådan låg utdebitering är i allmänhet resultatet av en klok och förtänksam kommunalpolitik. Det har enligt reservationen till skatteutjämningskommitténs betänkande, Kommunal skatteutjämning (SOU 1964: 19), inte kunnat visas, att dylika kommuner håller en otillfredsställande kommunal standard. **Det kan därför inte vara rimligt att genom reducerade bidrag tvinga fram en högre utdebitering.** Är det däremot så, att den kommunala standarden i något fall är eftersatt i de kommuner det här gäller, erhålles den bästa möjligheten att ernå önskvärda förbättringar genom oreducerade tillskott av skatteunderlag.

Vi yrkar alltså att skattesvaga kommuner med låg utdebitering inte skall behöva vidkännas någon reduktion av skattekraftstillskottet. Vi finner en sådan reduktion orättvis mot kommuner som skött sin ekonomi tillfredsstäl-

lande och som har en acceptabel kommunal standard, och vi är övertygade om att reduktionen kommer att medföra högre utdebitering. De drabbade kommunerna kommer att själva söka undanröja vad som i dessa kommuner fattas som en orättvisa, och de kommer att göra det genom att höja sin utdebitering upp mot och över medelutdebiteringen. Genom den föreslagna åtgärden beräknas skatteutjämningsbidraget för år 1966 öka med 30 miljoner kronor.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att riksdagen måtte

I. besluta

1) att de bidrag som skall utgå enligt den för landstingen föreslagna särskilda garantien jämlikt 8 § 2 stycket i förslaget till förordning om skatteutjämningsbidrag skall, efter att ha utgått med fullt belopp under ett år, avtrappas med en femtedel varje år under en femårsperiod;

2) att utdebiteringsgränsen fastställs till det belopp, uttryckt i jämn krona eller 50-öring, som med 1 till 50 öre överstiger den framräknade medelutdebiteringen;

3) att i övergångsbestämmelserna föreskriva att utdebiteringsgränsen för beräkningsåret 1965 skall utgöra 17 kronor för skattekrona;

4) att fjärde stycket, 8 §, som har följande lydelse:

»För landskommun, köping eller stad, där den sammanlagda utdebiteringen understiger utdebiteringsgränsen, skall det enligt första stycket gällande procenttalet minskas med en procentenhet för varje fullt tjugotal ören, varmed den sammanlagda utdebiteringen understiger utdebiteringsgränsen», samt

sista meningen i första stycket av punkt 1 i övergångsbestämmelserna, som har följande lydelse:

»Där utdebiteringen understiger utdebiteringsgränsen, skall utdebiteringen höjas med 40 procent av vad densamma understiger nämnda gräns»,

skall utgå;

5) att anvisa för budgetåret 1965/66 under sjunde huvudtiteln till *Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.* ett förslagsanslag av 465 000 000 kronor;

II. uttala

1) att kostnadsökningar i vissa fall på grund av indragningen av statsbidraget för skolskjutsar och inackordering må anses såsom synnerligt skäl för beviljande av extra skatteutjämningsbidrag jämlikt 16 § i föreslagen förordning om skatteutjämningsbidrag;

2) att en bindning för framtiden av skatteunderlagstillskotten till *dels* den aktuella genomsnittliga skattekraften, *dels* skattekraftsgränserna, så som dessa nu blir fastställda, icke bör ske utan möjligheter lämnas öppna att vid lämplig tidpunkt påbörja en successiv anpassning av tillskotten efter vad som kan anses skäligt med hänsyn till framtida omständigheter.

Stockholm den 2 april 1965

Y. Holmberg

Roland Lundberg

Lars Schött

Carl Eskilsson

Gösta Jacobsson

Nr 678

Av herr Lundberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 43, angående kommunal skatteutjämning, m. m.

(Lika lydande med motion nr 805 i Andra kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 43 finnes i förslaget till förordning i § 8 intagen en bestämmelse, som garanterar landstingskommun ett tillskott av skatteunderlag av samma storlek som för år 1965 enligt kungörelserna från åren 1957 och 1962.

Den i propositionen åberopade motiveringen för detta avsteg från de generella bestämmelserna gäller även de landstingsfria städerna till den del dessa fullgör uppgifter, som för landet i övrigt åligger landstingen. Denna del av den kommunala verksamheten kan för de berörda städerna beräknas till 30 %, och vi föreslår därför att garantien utsträcker till att även omfatta 30 % av det skatteunderlag som för år 1965 utgick till de landstingsfria städerna enligt kungörelsen av den 27 april 1962 (nr 140). Enligt den för år 1965 gällande utdebiteringen skulle beloppet vara drygt 13 millioner.

Vi hemställer därför,

att riksdagen med ändring av § 8 i förslag till Förordning om skatteutjämningsbidrag måtte besluta att i denna § efter andra stycket införa följande tillägg:

Enahanda bestämmelser skall gälla för 30 % av det skat-